

Громко Т. В.,
доктор філологічних наук,
доцент кафедри української філології та журналістики
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ВАРІАНТНІСТЬ ОДИНИЦЬ МОВНОЇ СИСТЕМИ І ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛЕКСИКОГРАФУВАННЯ ВАРІАНТНОЇ ЛЕКСИКИ ГОВІРКИ

Анотація. У статті теоретично обґрунтовується поняття варіантності мовних одиниць як ідіомем на основі словника варіантної лексики мовної системи як окремого аспектного словника моноговіркового лінгвографічного комплексу. З'ясовується проблема тотожності і варіювання слова в лінгвістиці. Констатується недостатність досліджень теорії варіантності слова в українській діалектологічній науці, що пояснюються неповнотою або відсутністю емпіричної бази, неосвоєнням наявного фактичного матеріалу, недостатньою увагою до способів вивчення формальних модифікацій слова, слабкою освітленістю джерелознавчих та методологічних питань. Актуальність проблематики визначає ряд теоретичних положень: 1) варіантність, будучи іманентною властивістю будь-якого різновиду мови, широко представлена в діалектному мовленні; 2) формальне варіювання слова забезпечує континуальність говірки як системи мови; 3) лексикон говірки, говірколінгварій, становлять інформаційно-дослідницьку лексикографічну систему ідіому – тезаурус. Узагальнений огляд теоретичних засад діалектологічної лексикографії варіантної лексики говірки дозволив дійти висновку про специфіку представлення в ньому говірколінгварію. Результати дослідження репрезентують Словник варіантної лексики говірки як аспектний, який входить до моноговіркового лексикографічного комплексу, маючи уніфіковані правила демонстрації у ньому мовних одиниць і водночас відрізняючись своїми структурними та номенклатурними параметрами відображення лексико-семантичних видозмін мовних одиниць. Словник варіантної лексики говірки бачиться нами як репрезентант складності, різноманіття явища формального варіювання діалектного слова, як демонстрація цілого ряду формально-сміслових зв'язків у лексиці для подальшої моноговіркової дескрипції, орієнтованого на монографічний опис говірки. Запропоноване лексикографування лінгварію варіантної лексики в межах одного ідіому в перспективі орієнтоване на розгляд особливостей матеріального коливання слова в говірці як окремих мовній системі, що слугуватиме повному монографічному її опису.

Ключові слова: діалектологія, говірка, лексикологія, лексикографія, Словник варіантної лексики говірки, варіантність, ідіом, мовна і мовленнєва одиниця, лінгварій, ідіома.

Актуальність проблеми. Проблема тотожності і варіювання слова має міждисциплінарний характер і теоретично та в практичному полі дотична до різних кластерів наукового знання про мову: лексикології, лексикографії, історії мови, соціолінгвістики, стилістики, культури мови тощо. За кваліфікацією професора П. Ю. Гриценка, варіантність є «структур-

но-типологічною й імпліцитною ознакою більшості сучасних діалектних систем. Вона визначається насамперед усною формою побутування говірки, що зумовлює настанову на творення наративу тут і зараз» [1, с. 12]. Відтак діалектологічна наука в цьому ключі сприяє розробці теоретико-методологічних і фактичних підстав варіантології як лінгвістичному напрямку, оскільки форми прояву варіантності слова в діалектному континуумі окремої мови надзвичайно різноманітні; визначення їхнього статусу лексичного тотожності/варіантності є систематизуючим принципом, і «в кінцевому підсумку теорія тотожності і варіювання слова лежить в основі розуміння слова як одиниці мовної системи» [2, с. 22], у чому знаходиться онтологічне розуміння ідіому як теоретична основа лінгвістичного наукового пізнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варіантність у вітчизняній діалектології, якщо й була предметом дослідження мовознавців, то лише в диференційних описах, відповідно з частковим аналізом репертуару мовних одиниць різних рівнів в окремих діалектних угрупованнях. На сьогодні найоптимальнішим з точки зору формального і семантичного варіювання є опис ареального варіювання діалектної лексики, зроблений П.Ю. Гриценком [3]. У цілому, теоретичне підґрунтя трактуванні межі слова до початку ХХІ ст. в лінгвістиці ще не має ознак всебічності вивчення, узагальнення принципів модифікації слова та лексикографування мовних одиниць.

Дослідження варіантності як вирішенню проблеми тотожності і варіювання слова в діалектології [4; 5] може сприяє лексикологічне вивчення ідіому за систематизуючим принципом, що у свою чергу орієнтоване на лексикографування мовних одиниць в межах говірки. Варіантність в мовній системі говірки (що фіксується в говірковому мовленні) проявляється на різних мовних рівнях – фонетичному, лексичному, граматичному. Дослідниця М.М. Ткачук вважає, що варіантність більше притаманна «транслокалізованим говіркам», адже вони є «відкритішими до входження нових елементів, насамперед лексичних, унаслідок дії різних факторів, що згодом утворюють ряди варіантів» [5, с. 155].

Визначення мети дослідження. Аксиоматичним, на наш погляд, є твердження про те, що варіативність мовних одиниць не можливо будь-яким чином кваліфікувати без належної емпіричної бази його вивчення [3, с. 5], яка практично забезпечується укладанням словників різних типів і жанрів. Практично в усіх діалектних лексикографічних виданнях варіанти слів подаються як синоніми до літературних в межах однієї статті з відповідними посиланнями. Однак ідея створення окремих словників варіантної лексики літературної мови (наприклад,

нормативно-стилістичного словника, що міг би прислужитися в лінгводидактиці) або певного діалектного утворення – з фіксацією «максимально широкою варіативності у способах вираження» [6, с. 88], – на жаль, залишається досі не реалізованою не лише у слов'янському, а у вітчизняному мовознавстві. Поза увагою дослідників при укладанні словників залишаються типи, контексти та інші параметральні характеристики варіантів слів, що важливі не лише для лексикографування, а й для лінгвографічного зводу – тезауруса [7] лінгварію окремої мовної системи, що включає не лише лексику, а й лексико-граматичні та граматичні мовні та мовленнєві одиниці. Теоретичне обґрунтування словника варіантної лексики окремого ідіому сприятиме удокладненню укладання Зведеного наукового діалектного словника варіантних утворень на матеріалі усієї української діалектної лексикографії та інших лексичних та текстових корпусів за лінгвістичним критерієм тотожності/варіантності слова. Такий словник міг би інтегрувати розрізнені факти до загальномовної теорії тотожності/варіантності, проілюструвавши наочно матеріал для типологічних досліджень в галузі фонетики, лексики, словотвору, морфології [8, с. 48], а також для порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов і їх діалектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діалектний матеріал складають варіантні одиниці, які характеризуються і численністю, і різноманітністю, й індивідуальністю вираження в окремій системі ідіому, до того ж, не виключають літературний узус. У вітчизняних діалектних лексикографічних виданнях склалася традиція подавати варіанти слів у рамках однієї вокабули (напр., [9; 10]). Збагачений варіантними одиницями української діалектної мови, досвід «Словника говіркових, розмовних, рідковживаних та застарілих слів української мови» М.М. Ткача [11] («підказує», що в українській діалектології настав час укладання Зведеного наукового діалектного словника варіантних утворень на матеріалі усієї української діалектної лексикографії та інших лексичних та текстових корпусів. Такий словник міг би інтегрувати розрізнені факти до загальномовної теорії тотожності/варіантності, проілюструвавши наочно матеріал для типологічних досліджень в галузі фонетики, лексики, словотвору, морфології, а також для порівняльно-історичного вивчення слов'янських мов і їхніх діалектів. Робота над зведеним українським діалектним словником варіантів послужила би справі уніфікації поки нескоординованих лексикографічних досліджень і допомогла б виробленню єдиних науково-теоретичних і практичних основ словникової розробки варіантних одиниць мови.

В україністиці такий зведений словник демонстрував би варіанти зв'язків слова на матеріалі лексичної системи української діалектної мови як прояв її гомологічної асиметрії. Орієнтований на вивчення матеріального коливання слова, не «в просторовому (ареальному) аспектах мови» [3], а в практичному аспекті, словник варіантної діалектної лексики є репрезентантом формальної (зовнішньої, матеріальної) модифікації слова у плані варіантології.

Варіантність мови як системи, а відтак і окремих говірок, характеризується слабкою вивченістю. За теорією тотожності і відмінності слова формальна модифікація слова, теоретичні засади якої сформульовані в працях В.В. Виноградова [12], А.І. Смирницького [13] та ін. у слов'янознавстві, германістиці, тюркології тощо, будучи іманентною властивістю будь-якого

різновиду мови, широко представлена в діалектному мовленні [14, с. 4].

Між тим, особлива роль варіантних одиниць, в тому числі формальних модифікацій слова, – настільки істотна властивість мови, що не може обмежуватися аналізом окремих фактів чи груп фактів на різних рівнях мовної системи, але має вивчатися в рамках варіантології [15, 1998]. Варіювання слова – фундаментальна властивість будь-якої мови, абсолютна лінгвістична універсальність. Вона є своєрідним сплетінням складних взаємин між різними мовними рівнями, відображенням тенденцій розвитку мови.

Студії з варіювання діалектного слова демонструють, як правило, фрагменти цього явища – окремі групи слів, наприклад нестабільних у звуковому відношенні, ареальні особливості лексичних варіантів [3]. Інтерес учених частіше спрямований на вивчення формального варіювання слова як явища діалектної макросистеми – групи споріднених або типологічно схожих говірок. «Сучасні провідні позиції функціональної парадигми, – зазначає З.М. Богословська, – спонукають перенесення акценту на вивчення формальних модифікацій слова, що реально взаємодіють в одному ідіомі» [14, с. 5]. Для прикладу, варіантна лексика в літературній мові відрізняється від діалектної питаннями формальних видозмін і мотивованість слова, взаємозв'язку лексикалізації і матеріальної модифікації тощо. У наш час у царині діалектології варіантність слова пояснюється неповнотою або відсутністю емпіричної бази, неосвоєнням наявного фактичного матеріалу, недостатньою увагою до способів вивчення формальних модифікацій слова, слабкою освітленістю джерелознавчих та методологічних питань.

Вирішення проблем становлення і розвитку, інструментарію варіантології або узагальнення досвіду класифікації типів формальних варіантних утворень, способів, принципів і критеріїв ідентифікації, таксономії формального варіювання слова в говірці не ставляться нами як завдання в межах діалектологічного дослідження. Такі завдання можуть бути вирішеними лише за умови повноти емпіричної бази узусу, на опис якого спрямовані такі розвідки варіантології як феномена слова.

Дескрипція лінгварію говірки базується на тезаурусі як повному зводі мовних і мовленнєвих одиниць. Одним з аспектів словників на його основі є варіантний словник говірки. Його теоретична функція – попередньо уточнити онтологічні ознаки формального варіювання слова, окресливши статус такого типу праць з урахуванням вкладу попередників. Лексикографування матеріально коливальної лексики в межах одного ідіому в перспективі орієнтоване на розгляд особливостей варіювання слова в системі говірки як окремого струму мови. Така репрезентативність фактичного матеріалу не лише емпірично збагатить українську діалектологію, а й, орієнтована на монографічний опис говірки, забезпечить об'єктивність цілого ряду інших українських та слов'янських мовознавчих досліджень.

Як уже зазначалося, охоплюючи значний пласт лексики кожного різновиду мови [16, с. 3], варіювання слова репрезентує іманентні властивості говірки як мовної системи. Формальна варіантність слова як ідіомеми (говіркової мовно-мовленнєвої одиниці) відрізняється особливою продуктивністю в усному діалектному мовленні. Наші попередні розвідки у цьому плані [17; 18] підтверджують наявність в мові формально-семантичного типу варіювання слова з формально-смісловими парадигмами слів (однокореневі синоніми, пароніми) і утворю-

ють формально-змістову парадигму в лексиці. За дослідженням З.М. Богословської, «формальне варіювання слова виступає як умова безперервності в просторі комунікативної функції мови, тому одним з головних ознак варіантної лексики діалектної системи мови визнається її характеристика з погляду співвіднесення з основними формами існування національної мови» [14, с. 9].

Варіантологія діалектної мови у прикладному аспекті – інструментарій (принципів, методів, джерел і т. ін.), лексикографічна параметризація формальних модифікацій слова належно описана в російському «Словнику варіантної лексики сибірського говору» [16]. Цей новий тип діалектного словника системного типу включає теоретичну частину, методичний інструмент і джерельну базу варіантології широковідомого повним та рядом аспектних словників російської говірки с. Вершинине. Така диференційована характеристика різних сторін варіантології говірки (одиниць, властивостей, процесу), застосування різних принципів аналізу (дискретності/недискретності, антропоцентризму і ін.) і сукупності критеріїв (семантичних, матеріальних, структурних, функціональних, когнітивних і ін.) і їх ранжування» [14, с. 9] демонструє всебічне окреслення формальної варіантності слова як багатовимірної структури. Однак опис лінгварію даної говірки, за вказівкою авторки [16], є не повним – диференційним.

Об'єктивна репрезентація предмета дослідження – варіантної лексики говірки – сьогодні можлива при кваліфікуванні одиниць вираження як простої (бінарні опозиції) і складної (двочленні й багаточленні опозиції) парадигми слова, як фрагментів незамкнутого комплексного, ієрархічно структурованого, системно організованого об'єднання, яке можна назвати «полем лінгварію». Аспектність його визначає формально-семантичний тип мовно-мовленнєвих одиниць усього масиву слів лінгварію.

Як неодмінний атрибут діалектної мови, формальне варіювання слова характеризує вираженість варіантних зв'язків лексичних одиниць в різних цілях, що реалізується в різних жанрах діалектного мовлення, і поряд з експресивністю та іншими ознаками, справедливо визнається феноменом народної мовної культури. Будь-яка говірка може бути описана іманентно, як мова окремого соціуму, тими способами, які виробила сучасна лінгвістика.

Однією з найфундаментальніших ознак формального варіювання слова є можливість маніфестації змін у ньому в окремому страті на синхронному рівні. Дескрипція говірки розкривається через фонетичний, морфологічний, словозмінний і словотвірний потенціал мови, що зафіксований у формальних варіантах слова, відображаючи в них усю різноманітність мовних процесів, тенденцій, трендів тощо.

За висновками дослідників, характер формального варіювання слова «можна визначити як двоїтий: певний і розмитий, стійкий і тимчасовий, типовий і унікальний, реальний і потенційний, баластний і багатофункціональний, загальнопоширених і локальний, узуальної і індивідуальний, свій і чужий тощо. [14, с. 12].

Формальне варіювання слова забезпечує континуальність говірки як системи мови [19, с. 24], і відтак є основною умовою безперервності комунікативної функції мови в часі і просторі, зв'язком між соціолектом та ідіолектом. Оскільки засадами діалектологічної парадигми є функція, мовна система, структурна

одиниця ідіому (говірки), то бачення говірки як цілісної багаторівневої одиниці і потребує докладного вивчення усіх моноговіркових елементів, у тому числі й варіантів слів, для комплексного всебічного її вивчення – монографічного опису говірки.

Результатом дослідження діалектологічної лексикографії варіантної лексики говірки в основі повного опису говірки є лексична репрезентація за укладуванням нами тезаурусом говіркового мовлення, що базується на моноговірковому корпусі текстів, на матеріалі лінгварію говірки села Піщаний Брід Новоукраїнського району Кіровоградської області (методологічні основи опису та досвід дескрибування лінгварію говірки див. за монографією «Методологія та досвід дескрипції говірки» [20]). Це основний сегмент мовленнєвої лексикографії або фрагмент дескриптивної лексикографії говірки, що орієнтований на інші аспектні словники говірки. Уся сукупність слів говірки, говірколінгварій, входить до моноговіркового лексикографічного комплексу. Саме така інформаційно-дослідницька лексикографічна системи спроможна відобразити реальну мовну ситуацію окремого узусу.

До особливостей мікроструктури Словника варіантної лексики говірки (далі СВЛГ) серед основного складу словників відносимо специфіку оформлення з опорою на тезаурус говірки, а також структурні та номенклатурні параметри відображення лексико-семантичних видозмін мовних одиниць. Уніфікованими правилами демонстрації в них одиниць такого плану:

- відбір варіантів слів і особливості лексикографування його формальних варіантів, безумовно, демонструє наявність регулярних структурно-семантичних типів в цій сфері;
- для встановлення належності варіативних одиниць до однієї парадигми слова використовується ряд критеріїв, серед яких неможливе неврахування показників метамовної свідомості говірконосіїв у межах свого узусу;
- в моноговірковому тезаурусі не передбачено розміщення варіантних утворень у межах однієї словникової статті. Атрибуція всіх варіантів слова у СВЛГ – базова умова детального «портретування» кожного з елементів формального варіанта слова.

СВЛГ за типологічними характеристиками він: монодіалектний, мікросистемний, узуальний, словесний, недиференційний, синхронний, частковий (відображає фрагмент лексикону лінгварію), системний, варіантний, семасіологічний, лінгвістичний тлумачно-аспектний, дескриптивний, лінгвоцентричний, а також за порядком розташування матеріалу – формальний, алфавітно-суцільний, прямий (пор. [14, с. 16]). Подаємо показовий фрагмент «Словника варіантної лексики говірки с.Піщаний Брід Новоукраїнського району Кіровоградської області» як досвід укладання за проектом Тезауруса цієї говірки (див. Додаток до дисертації [7, с. 633–681]):

АВАРІЙНИЙ – АВАРІЙНИЙ, ▲ Аварійна бригада, ♦ (фразема) Аварійний вихід (терм. цивіл. обор.), ♦ Аварійний погірб (терм. цивіл. обор.), ▲ Аварійна машина, ▲ Аварійний трос, ▲ [що-н.] аварійний, ▲ Аварійний запас. ▲ Аварійний припас. ▲ Аварійний набір, ■ Аварійний набір на случай замочиться [дитина], ■ Аварійний набір для тривоги [учням].

Серед лінгвістичних параметрів означуваного типу словника – фонетико-граматичні, семантичні, прагматичні, ілюстративні (макро- і мікрокомпозиційні). Реалізуючи ідею

лексикографічного моноговіркового монографічного опису, СВЛГ водночас екстраполює специфіку діалектної варіативності як аспектний словник нового типу, який призначений для демонстрації численних системних (внутрішньословесних) зв'язків, що є прерогативою діалектного мовлення як феномену. До того ж, на думку О.О. Нефьодової, «загальнономвний показник варіантності в діалекті складається із суми ідіалектного варіювання» [21, с. 283].

СВЛГ бачиться нами як репрезентант складності, різноманіття явища формального варіювання діалектного слова, як демонстрація цілого ряду формально-сміслових зв'язків у лексиці для подальшої моноговіркової дескрипції, орієнтованого на монографічний опис говірки (об'єднання їх за принципом функційної спільності, наприклад, умовно-мовних одиниць, а мовних – за лексико-семантичним принципом), адже для дескриптивного лексикографічного опису достатнім є лише первинне лінгвістичне вчленування ідіомем.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений нами загальнений огляд теоретичних засад діалектологічної лексикографії варіантної лексики говірки дозволив дійти висновку про специфіку представлення в ньому говірколінгварію. СВЛГ бачиться нами репрезентантом складності, різноманіття явища формального варіювання діалектного слова, як демонстрація цілого ряду формально-сміслових зв'язків у лексиці для подальшої моноговіркової дескрипції, орієнтованого на монографічний опис говірки. Будучи складником моноговіркового лексикографічного комплексу, що описує лексику однієї діалектної системи в повному обсязі та з різних сторін, СВЛГ покликаний виконати дескриптивну функцію мовних одиниць як виражального ресурсу діалектного узусу. Варіантні одиниці мовних даних говіркового дискурсу дозволяють вирішити цілий ряд загальнотеоретичних завдань, пов'язаних із проблемами тотожності слова, лексикалізації фонетичних і морфологічних процесів, зіставно-типологічних досліджень тощо.

Література:

1. Гриценко П. Е. Феномен диалектного явления: онтология и гносеология. *Исследования по славянской диалектологии. 17. Судьба славянских диалектов и перспективы славянской диалектологии.* Москва, 2015. С. 9–59.
2. Соколов О. М. Основы имплицитной морфологии русского языка. Москва: Изд-во «РУДН», 1997. С. 203 с.
3. Гриценко П. Ю. Ареальное варіювання лексики. Київ, 1990. 272 с.
4. Муқан А. М. Варіантність форм у деяких новостворених говорах української мови. *Українська діалектна морфологія.* Київ: Наукова думка, 1969. С. 191–199.
5. Ткачук М. М. Граматична варіантність української переселенської говірки в Башкортостані. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* Філологічні науки. 2022. Вип. 1 (96). С. 155–164.
6. Иванцова Е. В. Отражение варьирования слова в диалектных словарях. *Русские говоры Сибири. Лексикография.* Томск: Изд-во Том. ун-та, 1993. С. 87–91.
7. Громко Т. В. Методологія лексико-граматичної дескрипції лінгварію говірки: дис. ... доктора філол. наук. 10.02.01 – українська мова. Одеса, 2021. 685 авт. арк.
8. Глуховцева К. Варіативність діалектних явищ у системі українських східнословобанських говірок. *Волинь-Житомирщина.* 2005. № 14. С. 48–54.
9. Бондар О. І. Словник українських говорів Одещини. Одеса: Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, 2010. 222 с.
10. Сабадош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокириця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
11. Ткач М. М. Словник говіркових, розмовних, рідковживаних та застарілих слів української мови. Чернівці: ПАТ «ПВК «Десна», 2019. 1000 с.
12. Виноградов В. В. О формах слова. *Известия АН СССР. Отделение литературы и языка.* Москва, 1944. Т. III. Вып. 1. С. 31–44.
13. Смирницкий А. И. К вопросу о слове (проблема «тождества слова»). *Труды Института языкознания.* Москва, 1954. Т. 4. С. 3–50.
14. Богословская З. М. Диалектная вариантология: лексикологический и лексикографический аспекты: дис. ... доктора филол. наук / Том. гос. ун-т. Томск, 2006. 401 с.
15. Гак В. Г. Языковые преобразования. Москва: Школа «Языки русской культуры», 1998. 768 с.
16. Богословская З. М. Словарь вариантной лексики сибирского говора. Т. 1: А–К / Под ред. О. И. Блиновой. Томск. Томский государственный университет, 2000. 304 с.
17. Hromko T. V. Dictionary of variant vocabulary in the light of monographic description: theoretical justification. *International journal of philology.* 11(3). 2020a. С. 42–47. URL : <http://dspace.cuspu.edu.ua/jspui/handle/123456789/4022/>
18. Hromko T. V. Theoretical fundamentals of lexicographic variation of idiom. *Korszerű műszerek és algoritmusok tapasztalati és elméleti tudományos kutatási: tudományos művek gyűjteménye a nemzetközi tudományos-gyakorlati konferencia anyagaival* (Hang 3), September 18, 2020b. Budapest, Hungary: European Scientific Platform. P. 63–64. URL : <https://doi.org/10.36074/18.09.2020.v3.24>.
19. Мельничук О. С. Розвиток мови як реальної системи. *Мовознавство.* 1981. № 2. С. 22–34.
20. Громко Т. В. Методологія та досвід дескрипції говірки: монографія. Дніпро, 2021. 452 с.
21. Нефедова Е. А. Вариантность как отражение эволюции русских говоров. *Диалекты в синхронії та діахронії. 3. Трансформація діалектного континууму і проблеми лінгвоєкології.* Київ : КММ, 2017. С. 283–295.

Hromko T. Variantity of units of the language system and theoretical basis of lexicography of variant vocabulary of the idiom

Summary. The article theoretically substantiates the concept of the variant of language units as idioms based on the dictionary of the variant vocabulary of the language system as a separate aspect dictionary in the monosyllabic linguistic complex. The problem of the identity and variation of the word in linguistics is clarified. The insufficiency of research on the theory of word variation in Ukrainian dialectological science is noted, which is explained by the incompleteness or absence of an empirical base, the lack of mastery of the available factual material, insufficient attention to the methods of studying the formal modifications of the word, and the weak illumination of source-scientific and methodological issues. The relevance of the issue is determined by a number of theoretical propositions: 1) variability, being an immanent property of any variety of language, is widely represented in dialect speech; 2) the formal variation of the word ensures the continuity of the idiom as a language system; 3) lexicon of the idiom, the idiomolingual are the informational and research lexicographic system of the idiom – the thesaurus. A generalized review of the theoretical foundations of the dialectological lexicography of the variant lexicon of the colloquial language made it possible to come to a conclusion about the specificity of the colloquialism presentation in it. The

results of the study represent the Dictionary of variant vocabulary of the idiom as an aspect one, which is included in the monosyllabic lexicographic complex, having unified rules for the demonstration of linguistic units in it and at the same time differing in its structural and nomenclature parameters of displaying lexical-semantic variations of linguistic units. We see the dictionary of variant vocabulary of the idiom as a representative of the complexity, diversity of the phenomenon of formal variation of a dialect word, as a demonstration of the whole range of formal-semantic connections in

the vocabulary for further monosyllabic description, focused on the monographic description of the idiom. The proposed lexicographing of the lingual of variant vocabulary within one idiom in the future is focused on considering the peculiarities of the material fluctuation of the word in the idiom as a separate linguistic system, which will serve as a full monographic description of it.

Key words: dialectology, subdialect, lexicology, lexicography, Dictionary of variant vocabulary of idiom, variant, idiom, language and speech unit, lingual, idiomema.